

EL NOSTRE PERE YNGLADA I SALLENT

JAUME MERCADER - MIRET

Barcelona

Un dia de l'any 1981 en farà cent del naixement del nostre gran dibuixant Pere Ynglada i per això en vull parlar una mica. El seu pare era un vilafranquí que anà a treballar a l'illa de Cuba fa més d'un segle. Quan s'hagué fet allò que se'n deia un raconet s'embarcà en un veler i al cap de tres mesos de navegació ja es passejava per la Rambla de Vilafranca. Estant un dia al balcó de casa seva veié passar pel carrer una noia. Es prometé, així de cop i volta, que s'hi casaria. I s'hi va casar. Es deia Montserrat i l'expeditiu nuvi Artur.

Ja casats emprengueren la ruta blava de les Antilles, concretament de Santiago de Cuba. Després d'un temps prudenacial, dins l'any 1881, nasqué Pere Ynglada.

Nosaltres, vull dir els de la meva generació, molt més

joves que ell, coneixíem de la seva persona només la seva obra, que per altra banda ja és prou. Havíem vist dibuixos seus en alguna exposició escadussera, havíem llegit algun estudi sobre el seu art i sabíem vagament alguna cosa de la seva fama internacional. Els qui més o menys érem ja llavors, guardant les naturals distàncies, del seu ram, admiràvem els seus sorprenents treballs però no sabíem res, o gairebé res, de la seva persona. Era un home en certa mesura distant de l'ambient artístic barceloní. Era, a més, un home sense anècdotes per ser contades. Podia semblar una persona grisa.

Una vegada m'hi vaig entrevistar per a fer un treball relacionat amb la seva persona, les seves obres i el seu viafraquisme. El vaig anar a trobar a la ferreteria "Los Dos Leones", a la Rambla de Catalunya, un dia de gener de 1958. L'esmentada ferreteria era propietat seva junt amb un altre senyor, el senyor Barris, els quals eren els continuadors de llurs pares, els fundadors de l'importantíssim comerç. Un empleat de la casa em digué que el senyor Ynglada era a la barberia del costat mateix. M'hi vaig presentar en el precís moment que li anaven a ensabonar la cara. Explicat el motiu de la visita quedàrem que em faria saber per carta el dia de l'entrevista.

Al cap de ben pocs dies, concretament el 30 de gener al migdia, tal com ell havia disposat, entrava en el seu pis d'una casa de la plaça d'Urquinaona, un dels primers gratacels que es construïren a Barcelona.

Sense que es pugui dir que l'estança on em va rebre fos luxosa tenia, això sí, tots els ingredients necessaris perquè presents tot l'aire de la més elegant i alhora discreta distinció. Bons mobles d'estil anglès, gravats antics de temes cavallístics i alguna pintura dels impressionistes per les parets cobertes d'un verd sauu delicat tirant a tadoral; alguns vidres venecians damunt els mobles; en una vitrina antiquitats preferentment orientals; una làmpara holandesa de bronze penjada al sostre, i tot envaït per la llum matisada d'aquell migdia térbol d'hivern entrant filtrada per una gran finestra. Era la casa de tot un senyor.

La presència d'Ynglada no desdeia gens del que l'envoltava,

Col·lecció Pere Ynglada. (Museu de Vilafraanca)

ans al contrari, la seva figura hi afegia dignitat i valor. Molt ben vestit —americana encruda de la millor roba, corbata de qualitat de teixit litúrgic— amb aquella elegància que hauria aprovat George Brummel, el que deia que l'home elegant és aquell que a desgrat d'anar molt ben vestit no crida gens l'atenció travessant en ple migdia Trafalgar Square. Ni caldria dir que el to de la veu i el ritme contingut del seu gest encaixaven perfectament amb l'entorn tot ordre, mesura i estil càlid i acollidor.

I començà la conversa després de servir-me amablement un bon whisky. Si bé no havia vist allò que se'n diu la primera llum a Vilafranca se sentia un pur i substancial vilafranquí que s'emocionava literalment en evocar aquell 1887 de la seva arribada a la Vilafranca dels seus pares, dels seus avis i dels seus besavis. Parlava amb entusiasme de la Festa Major de la seva joventut, quan pels volts de 1900 fou un dels administradors de la festa de Sant Felix. Em parlà dels "xiquets" amorosament, reconeixent-los l'autèntica categoria que en realitat tenen. Em parlà del "Drac" i del seu suposat origen més remot en la Xina de llegenda i de misteri i del "ball de bastons" i la seva arrel també oriental segons ell.

Em contà coses de l'acadèmia que el pintor Ricard Clausells tenia a Vilafranca, acadèmia que freqüentà només una mica, el temps just d'aprendre d'agafar el llapis, ja que la resta s'ho féu tot sol. Parlà amb tendresa, però amb el seu característic capteniment, de l'ambient d'esperit vilafranquí de casa seva a Santiago de Cuba, on passà els primers set anys de vida. Em descriví deliciosament la Cuba de la seva infantesa casolona de quan la seva mare i la criada Elisa, la inevitable mulata de cada casa de senyors com era la dels Ynglada, anaven de compres muntades en una àgil i fina carretella, o a missa a la Catedral amb la cadira marqueteria de nàcar per a seure-hi la senyora, la fastuosa catifa per a agenollar-s'hi i l'ombrel·la de seda pel sol. No perdem de vista que eren els darrers temps de la Cuba colonial, de la Cuba perfumada pels tabacs més il·lustres i per les flors i les fruites tropicals més embriagadores, la Cuba dels cants de les "havaneres" sobreixint de mel sentimental, del ressò encara dels sermons del pare Claret i de la joventut del general Weyler.

Pere Ynglada no posava gens d'èmfasi en tot el que m'ana va dient. Parlava amb la naturalitat del que explica una cosa que

no l'atany massa, però al mateix temps amb l'amor del que explica coses que l'afecten íntimament.

Sense alterar-se en cap sentit i amb aquell punt d'escpticisme, el mínim, del que torna de les pompes i vanitats de la vida, que ha viscut amb tota la intensitat la vida del París de les es-corrals de la "belle époque", la del Londres de l'estabilitat de l'Imperi, em digué coses admirables. Per exemple de les seves estades en les trinxeres dels aliats en la guerra de 1914-1918 dibuixant escenes bèl·liques per a ser reproduïdes en alguns dels periòdics en els que d'aquesta forma gràfica hi col·laborava. Escenes d'horror i de misèria. El seu tracte més o menys esporàdic amb les grans figures del moment com els mariscals Foch i Joffre i Clemenceau en el punt culminant de la popularitat i de la glòria, entre d'altres no menys glorioses i populars.

Em parlà de quan "descobrí" l'art extremo-oriental a través del gran "connaisseur" i tractant amb antiguitats M. Charles Vignier, el que fou tan gran amic seu, cap allà l'any 1920. Aquella coneixença contribuï a completar la personalitat del nostre home en mostrar-li la fabulosa meravella dels artistes orientals, sobretot dels xinesos clàssics i dels japonesos.

Ynglada depurà encara més la gràfia dels seus pinzells amb els que tan justament i simplement dibuixava amb l'austeritat de la tinta xinesa; estilitzà encara més les formes que creava, i encara més cenyí les seves obres a la simple essencialitat, a la més sàvia i esquemàtica bellesa que, per altra banda, sempre havia estat present en els seus dibuixos de cavalls, d'ocells, de peixos, d'escenes de circ, de tota cosa elemental i pura com acabada de sortir de les mans de Déu. I tot això sense gratuïts efectismes, amb aquell gest elegant que de tant que ho és gairebé no es veu, gràcies a la nul·la estridència i a l'absoluta autenticitat del seu tarannà.

L'home que tenia davant, el nostre Pere Ynglada, tenia la figura i el gest un bon tros característics dels nostres homes del camp, aplomat i sa, que sense perdre res del que en ell era essencial, la seva naturalesa romana i penedesenca, parlant amb ell el veia transfigurar-se en un refinadíssim ser habitatuat a l'atmosfera dels confitats salons de l'"elite" parisenca, a respirar l'aire de les vores del Sena i a trepitjar les lloses londinenques del Saint James

Street, en una botiga del qual carrer comprava els seus elegantíssims barrets que li queien tan bé.

En al·ludir la seva afecció per la cultura i l'art xinesos, em parlà de la il·lusió de tota la seva vida: un viatge a la Xina. En vida de la seva muller, Georgette Guillot, morta llavors feia dos anys, havien estat a punt de dur-lo a terme. Circumstàncies especials els ho impediren. Aleshores hauria tingut manera de fer-lo gràcies a l'organització d'una agència francesa de viatges. Pensem, ara, que parlem dels anys cinquanta, quan el règim polític de Mao feia de la Xina un país poc menys que impenetrable. De totes maneres, utilitzant els serveis d'aquella agència hauria pogut fer el viatge tan anhelat, però el seu meige i gran amic doctor Perpinyà l'aconsellà de desistir per allò de l'edat, de les petites xacres i de la situació política inquietant d'Extrem Orient.

Aquella abstenció obligada sembla que encara esperonà més el seu amor pel remot país. L'home es resignava i s'aconsoitava passant de tant en tant vuit o deu dies a París, viatge que realitzava aproximadament cada mig any. A París hi tenia casa pròpia. L'hipòdrom de Longchamp, el montmartres Circ Medrano, els vel·lis cafès, els arbres del Parc de Luxembourg i del Bois de Boulogna, l'encís del Rond Point i la infinita gràcia del Sena llepant les barbes de molts dels fonaments de Notre Dame, tot això i més encara animava la seva vida i no podia passar gaire temps sense.

S'anà fent tard. M'ensenyà diverses publicacions que parlaven d'ell en les que hi havia reproduïdes obres seves i em regalà un exemplar del catàleg de la seva primera exposició, l'any 1914, al Faiang Català, de Barcelona. En aquest catàleg, il·lustrat amb uns ja meravellosos dibuixos seus, hi ha una presentació de Xènius que comença així: "A un art ja madur, com el del nostre Pere Ynglada; a un art tan estricte, puntual, agut, lacònic; aptomat de raça, savi en economia, fort per l'albir..." etc., etc. Eugeni d'Ors abocà en el comentari de presentació de l'obra d'Ynglada, que fou gran amic seu de sempre, les coses més justes i precises que es puguin dir d'un artista que comença i que els anys de treball no han fet altra cosa que confirmar-ne les qualitats intrínseques.

La relació d'aquella visita meua es podria donar per pràcti-

Col·lecció Pere Ynglada. (Museu de Vilafranca)

cament acabada ja que el retrat del nostre compatrici, encara que en pobre esbós, modestament crec que diu ja el suficient. Però Pere Ynglada trobà un extraordinari gust en parlar de tot el que acabàvem de parlar i sobretot d'haver reviscut els seus records vilafraquins. Com que ja era tard quan vàrem arribar a aquest punt i ja havíem esgotat els respectius vasos de whisky que ens havien acompanyat, li vaig donar les gràcies més de debò i ja considerant que el meu treball era acabat anava a acomiadar-me'n definitivament. Però ell em digué que la nostra conversa no es podia donar pas per finida ni molt menys. Em digué que havia de tornar-hi un altre dia per tal d'ensenyar-me sobretot les cartes que guardava de grans personatges, l'amistat amb els quals tant havia representat en la seva vida, principalment en la seva època de París i Londres. Volia ensenyar-me moltes coses més i parlar-me més encara de la seva existència, del seu art i del dels altres relacionats amb ell.

Va anunciar-me que l'endemà passat se n'aniria a París, que hi estaria deu o dotze dies i que probablement tornaria a ser a Barcelona el 13 de febrer. Va dir-me que així que arribés em telefonaria per a concretar una altra entrevista. Naturalment ho vaig acceptar content i afalagat. En ser al rebedor tragué d'una capsa que hi havia sobre una caixa de núvia d'aquelles tan clàssiques un "puro" de l'Havana dels de més prestigi i me'l donà una mica cerimoniosament. Ens acomiadàrem amb molt afecte i vaig baixar l'escala fins al carrer.

Pel camí de casa, en ser a casa i durant alguns dies vaig pensar molt amb el Pere Ynglada que acabava de conèixer personalment, ja que aquella visita m'havia fet molta impressió. Vaig rellegir el que Josep Maria de Sagarra en les seves "Memòries" diu d'Ynglada i el que en diu Josep Pla en molts indrets de les seves obres. I, sobretot, vaig pensar molt en el seu art, en la gran categoria dels seus dibuixos i en la seva exemplaritat, en el poder de capacitat del seu cop d'ull i en l'eloqüència del seu pinzell summament expressiu.

Varen anar passant els dies i aviat, és clar, vàrem ser el 13 de febrer, i no res. Passaren el 14, el 15, el 16 i tampoc no rebia el seu truc de telèfon. M'estranyava el seu silenci, ja que tant

Pere Ynglada i Sallent. (Museu de Vilafraanca)

d'interès havia manifestat per a tornar a parlar amb mi. Finalment el dia 18, en obrir el diari, vaig assabentar-me que el dia abans havia mort. Havien passat, doncs, només divuit dies de l'entrevista. Després vaig saber que havia tornat malalt de París i que no s'havia pogut refer.

El següici de l'enterrament transcorregué per alguns carrers de Barcelona com un de tants que se'n veien en aquells temps. En l'acompanyament hi anava el més granat dels artistes, dels literats i de la societat més sòlida i brillant de la Barcelona de l'època. Feia una tarda freda però assolada, fina de llum i amb un lleu presentiment primavera en l'aire.

Al començament he escrit que l'any 1981 en farà cent, tot un segle, del naixement, a Santiago de Cuba, de Pere Ynglada, un dels nostres artistes més coneguts i admirats arreu de l'Europa més culte, sobretot a París. Que hagués nascut a Cuba és el de menys, ja que tota la seva sang era vilafranquina i puc respondre que estimava i sentia Vilafranca com la seva pròpia pàtria autèntica. ¿No s'hauria, doncs, de fer alguna cosa per tal de commemorar aquell fet en honor de la seva persona i que servis d'ensenyament, d'estímul i d'orientació pels joves artistes amb vocació i per un major coneixement de tothom?

